

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในพื้นที่ชนบท

Determinants of the Household Debts in Rural Areas

เรวดี จรุงรัตนพงศ์¹ พัทชรีย์ ผาสุข²Rawadee Jarungrattanapong¹, Padcharee Phasuk²

Received : November 21, 2024 / Revised : March 24, 2025 / Accepted : May 26, 2025

บทคัดย่อ

การเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การมีหนี้ครัวเรือนในระดับสูงนั้นนอกจากจะส่งผลกระทบต่อความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือนแล้ว ยังส่งผลเสียทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว แต่ก่อนที่จะหามาตรการเพื่อบรรเทาหนี้ครัวเรือนนั้นควรทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการมีหนี้ของครัวเรือนเสียก่อน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกู้เงินของครัวเรือนโดยการสำรวจครัวเรือนจำนวน 256 ราย ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่เป็นเกษตรกร และครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกรมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกู้เงินแตกต่างกันในบางประเด็น ครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกรเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจกู้เงินเพิ่มขึ้น แต่ระดับรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้ยืมเงินอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ครัวเรือนเกษตรกรยากจนมีแนวโน้มตัดสินใจกู้เงินลดลงเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ไม่อยู่ในกลุ่มยากจน แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการกู้เงินระหว่างครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกรของกลุ่มยากจน และกลุ่มที่ไม่ยากจน ดังนั้นการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมการตัดสินใจกู้เงินของครัวเรือนที่ไม่ได้แยกแยะกลุ่มที่มีลักษณะรายได้ที่ต่างกันระหว่างกลุ่มที่เป็นเกษตรกร และกลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกรอาจส่งสัญญาณบิดเบือนได้ นอกจากนี้ พฤติกรรมการกู้เงินเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถตีความได้อย่างชัดเจนว่าจะส่งผลกระทบต่อครัวเรือน แต่ประเด็นสำคัญที่ควรทำการพิจารณาคือการวิเคราะห์การผิมนัดชำระหนี้ของครัวเรือนควบคู่ไปกับการกู้ยืมเงินของครัวเรือน

คำสำคัญ: หนี้ครัวเรือน การกู้เงิน พื้นที่ชนบท¹ Assoc. Prof. at School of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University E-mail : rawadee.jar@stou.ac.th² Asst. Prof. at School of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University E-mail : Padcharee.Pha@stou.ac.th

Abstract

The household debt in Thailand has grown rapidly for the last decade. Rising household debt can contribute to not only household financial fragility, but also negative economic and financial sector outcomes in the long run. This paper aims to investigate factors influencing household loan decision using the survey of the 256 individuals. The findings demonstrate that factors impacting household loan decisions differ across farm and non-farm households. Non-farm households are likely to have a higher debt burden when their income increases, however, household income has no significantly impact on debt level in non-farm household. Poor farming households are less likely to have household debt, however, this study finds no significantly different on non-farm household debt between poor households and non-poor households. Therefore, analyzing data without distinguishing between farm and non-farm households might provide the incorrect message. Additionally, while increased debt may not always indicate a negative effect on households, it is important to look into household debt and default at the same time.

Keywords: Household debt, loan, rural area

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

1. บทนำ

หนี้ครัวเรือนในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นรวดเร็วในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเพิ่มจากประมาณร้อยละ 60 ในปี พ.ศ. 2553 เป็นประมาณร้อยละ 90 ในปีพ.ศ. 2563 ซึ่งมีสาเหตุมาจากการชะลอตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และการระบาดของไวรัสโคโรนา-2019 (Bank of Thailand, 2023) โดยในปี พ.ศ. 2566 หนี้ครัวเรือนปรับเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อยเป็นร้อยละ 91.3 ขณะที่ระดับการก่อหนี้ที่ยั่งยืนไม่ควรเกินร้อยละ 80 (ธนาคารแห่งประเทศไทย 2567) นอกจากนี้ คนไทยกว่าร้อยละ 95 มีสัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-productive loan) (ทรรคิน กลิ่นถนนอม, 2567) นอกจากนี้ หนี้ที่ไม่สร้างรายได้มีส่วนใหญ่เป็นผลมาจากสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-2019 โดยสัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้นี้เป็นหนี้ส่วนบุคคล และหนี้เพื่อการเกษตรซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 70 ของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในปี พ.ศ. 2565 (Bank of Thailand, 2023) และในปีพ.ศ. 2572 องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2022) คาดว่าจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไปจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นมากกว่า 20% ของคนทั้งประเทศอันจะส่งผลให้ไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (super-aged society) ปัจจัยเหล่านี้ยังเป็นปัจจัยซ้ำเติมสถานการณ์ของหนี้ครัวเรือนไทย

การที่ครัวเรือนมีหนี้ในระดับสูงย่อมส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางการเงินของประเทศในระยะยาว (DeBelle, 2004) ในกรณีของประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand, 2023) ได้อธิบายลักษณะของหนี้ครัวเรือนไทยว่ามีลักษณะที่สำคัญ 8 ประการ ได้แก่ 1) ผู้เป็นหนี้เป็นกลุ่มคนเริ่มทำงาน (มากกว่าร้อยละ 58 ของผู้เป็นหนี้ทั้งหมด) และมากกว่าร้อยละ 25 ของกลุ่มนี้เป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ 2) การเป็นหนี้ของครัวเรือนไทยเป็นการก่อหนี้ที่เกินตัว (overborrowing) โดยประมาณร้อยละ 30 ของลูกหนี้บัตรเครดิต และลูกหนี้เงินกู้ส่วนบุคคลถือบัตรเครดิตมากกว่า 4 ใบหรือมีเครดิตเงินกู้มากกว่าเงินเดือนของผู้ถือบัตรประมาณ 10-25 เท่า ส่งผลให้ผู้ถือบัตรเครดิตกลุ่มนี้เป็นหนี้บัตรหรือเงินกู้ส่วนบุคคลเกินครึ่งหนึ่งของเงินเดือน 3) ผู้กู้ประมาณร้อยละ 80 ร้องเรียนว่าสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ให้ข้อมูลสินเชื่อที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ชัดเจนส่งผลทำให้ยากแก่การเข้าใจว่ารายละเอียดของสัญญาเงินกู้ โดยเฉพาะดอกเบี้ย และค่าปรับต่าง ๆ 4) ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีเงินออมในยามฉุกเฉิน โดยประมาณร้อยละ 62 ของครัวเรือนไทยไม่มีเงินออมในยามฉุกเฉินที่เพียงพอ และมากกว่าครึ่งไม่มีเงินเพียงพอที่จะจ่ายหนี้ถ้ารายได้ของตนเองลดลงร้อยละ 20 5) ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีประมาณร้อยละ 20 ยังคงมีหนี้โดยเฉลี่ยประมาณ 415,500 บาทต่อรายซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้จากการทำการเกษตร 6) เกือบร้อยละ 20 ของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-performing loan) อยู่ในชั้นฟ้องร้อง โดย 1 ใน 3 เป็นการฟ้องร้องเพื่อยึดทรัพย์สินที่ได้จำนองไว้ และ 8) จากการสำรวจครัวเรือนไทยเกี่ยวกับหนี้ในระบบ พบว่าร้อยละ 42 ของกลุ่มตัวอย่างจากทุกภาคของประเทศไทยมีหนี้ในระบบ โดยเฉลี่ยแล้วมีหนี้ในระบบประมาณ 54,300 บาทต่อราย จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น การทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการตัดสินใจกู้เงินของครัวเรือนน่าจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการหามาตรการในการลดหนี้ครัวเรือนโดยเฉพาะกลุ่มคนรายได้น้อยในพื้นที่ชนบท ทั้งนี้ จากข้อมูลของสำนักงานสถิติปี 2558 (สำนักงานสถิติ

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

แห่งชาติ 2558) พบว่า หนี้สินของครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรมีสัดส่วนเป็นหนี้มากที่สุด (ร้อยละ 68.1) ดังนั้นเพื่อไม่ให้มีความแตกต่างกันระหว่างรายได้มากนัก การศึกษานี้จึงเลือกพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 21,093 บาทต่อครัวเรือน) และพื้นที่ในภาคกลาง (รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 26,601 บาทต่อครัวเรือน) โดยมีจังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อเป็นตัวแทนครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อเป็นตัวแทนครัวเรือนในภาคกลาง

ในส่วนที่เหลือของบทความมีรายละเอียดดังนี้ ส่วนที่ 2 เป็นการทบทวนวรรณกรรมในอดีตที่กล่าวถึงงานวิจัยที่วิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของหนี้ครัวเรือนไทยทั้งในระดับมหภาค และระดับจุลภาค ขณะที่ส่วนที่ 3 เป็นการอธิบายถึงแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยในการตัดสินใจกู้เงินของครัวเรือน และวิธีการเก็บข้อมูล และส่วนที่ 4 แสดงผลการศึกษาทั้งในส่วนที่เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองถดถอยเชิงเส้นแบบน้อยทั่วไป และส่วนที่ 5 เป็นการสรุป และข้อเสนอแนะ

2. การทบทวนวรรณกรรมในอดีต

งานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือนไทยเป็นการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลในระดับมหภาค และข้อมูลจากการสำรวจครัวเรือน Jumpanoit and Wanasilp (2022) ทำการวิเคราะห์ในระดับมหภาคถึงความสัมพันธ์ในระยะยาวระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อหนี้ครัวเรือนไทย อันได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ อัตราการว่างงาน อัตราดอกเบี้ย และจำนวนประชากรวัยแรงงาน ผลการศึกษาพบว่า การที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และอัตราการว่างงานสูงขึ้นส่งผลให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น ขณะที่เมื่ออัตราดอกเบี้ย และจำนวนประชากรวัยแรงงานที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อจำนวนหนี้ครัวเรือนทำให้หนี้ครัวเรือนลดลง อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นอาจส่งผลให้การขอกู้ยืมเงินของครัวเรือนเป็นไปได้ยากขึ้น และการมีแรงงานที่เพิ่มขึ้นย่อมหมายถึงรายได้ของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น ขณะที่ Tulayasathien et al. (2015) พบว่า ครัวเรือนยังมีรายได้สูงยังมีการกู้เงินลดลงซึ่งอาจเป็นเพราะมีแหล่งรายได้ที่มากกว่าครัวเรือนรายได้น้อย

Fongthong and Suriya (2014) ใช้ข้อมูลผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2552 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนยิ่งมากมีแนวโน้มจะกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านมากขึ้น อีกทั้งเกษตรกรเป็นกลุ่มคนที่ได้รับการปล่อยสินเชื่อจากกองทุนหมู่บ้านมากที่สุด อย่างไรก็ตามพบว่า การเป็นกลุ่มครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนไม่ได้เพิ่มโอกาสได้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านมากขึ้น นอกจากนี้ Pinitjitsamut and Suwanprasert (2022) ทำการสำรวจบุคคลจำนวน 4,800 รายใน 12 จังหวัดเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกู้ยืมเงินนอกระบบ ผลการศึกษาพบว่า อัตราดอกเบี้ย ปริมาณเงินออมของบุคคล และจำนวนแหล่งเงินกู้นอกระบบที่เข้าถึงได้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจกู้เงินนอกระบบ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และหอการค้าไทย (2567) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลจำนวน 1,300 ตัวอย่างในปีพ.ศ. 2567 เกี่ยวกับหนี้ครัวเรือนในพื้นที่ทั่วประเทศไทย พบว่า ครัวเรือนไทยในปี พ.ศ. 2567 มีหนี้สินเฉลี่ยประมาณ 606,378 บาทต่อครัวเรือนโดยเป็นหนี้ในระบบประมาณร้อยละ 69.9 จากปริมาณหนี้ทั้งหมด และเป็นหนี้นอกระบบประมาณร้อยละ 30.1 โดยประมาณร้อยละ 71 จากกลุ่ม

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

ตัวอย่างเคยผิดนัดชำระหนี้ และผู้ตอบแบบสอบถามมองว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิดนัดชำระมาจากการที่เศรษฐกิจไม่ดี รายได้ที่ลดลง สภาพคล่องทางธุรกิจที่ลดลง ราคาพืชผลทางการเกษตรที่ตกต่ำ และค่าครองชีพที่แพงขึ้น

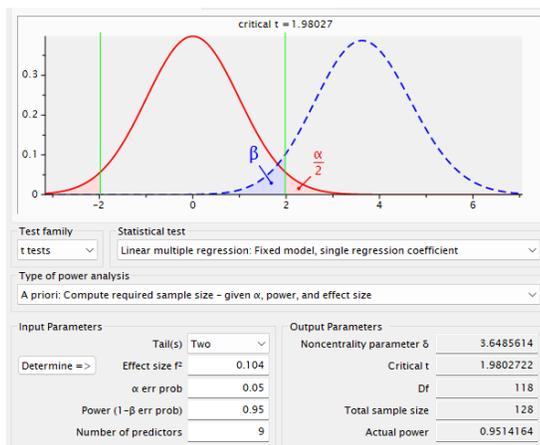
ขณะที่ Chotewattanakul et al. (2019) วิเคราะห์ข้อมูลผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนไทย ของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2556 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีหนี้เกินตัว (over-indebted) ของครัวเรือนไทย โดยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีหนี้เกินตัวได้แก่ สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่เป็นภาระพึ่งพิง (dependency ratio) การมีเงินออมที่ไม่เพียงพอในการจัดการกรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน (shock) ครัวเรือนที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบ อีกทั้งการมีหนี้จากการทำการเกษตรมีแนวโน้มที่จะมีหนี้เกินตัว นอกจากนี้ ครัวเรือนที่มีความรู้ทางการเงิน (financial literacy) ที่ต่ำมีแนวโน้มที่จะมีหนี้เกินตัวเช่นกัน ขณะที่ ทรรศน กลิ่นถนอม (2567) วิเคราะห์ข้อมูลผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า มาตรการในการแก้ไขปัญหาหนี้ จะได้ประสิทธิผลสูงสุด ถ้าเป็นมาตรการที่มุ่งเน้นกลุ่มเปราะบางเป็นหลัก อันได้แก่ กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้ และมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 50,000 บาท และกลุ่มครัวเรือนไทยที่ไม่มีภาระหนี้ และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการอุปโภคบริโภค และการชำระหนี้ที่ต่ำ เพราะประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอ กับรายจ่าย ดังนั้นมาตรการของภาครัฐควรพุ่งเป้าไปเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาผ่านความช่วยเหลือทางด้าน การลดอัตราส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้ของกลุ่มครัวเรือนจะประโยชน์สูงสุดเมื่อเทียบกับต้นทุนในการดำเนินการ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษานี้ทำการเก็บแบบสอบถามใน 2 พื้นที่ในพื้นที่ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมี สมมติฐานเบื้องต้นว่า พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอัตราการจ่ายคืนเงินกู้ของคนใน 2 ภูมิภาคนี้อาจจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ ในพื้นที่ภาคกลางได้เลือกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา (ครัวเรือนทั้งหมด 1,220 ครัวเรือน) สำหรับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เลือกเทศบาลตำบล หลุบ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ (ครัวเรือนทั้งหมด 143 ครัวเรือน) โดยทำการเก็บข้อมูลในปี พ.ศ. 2558¹ จำนวนทั้งสิ้น 256 ราย แบ่งเป็นพื้นที่ละ 128 ราย ซึ่งได้จากการคำนวณด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป G*Power ในการหาขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิเคราะห์การถดถอย (Cohen, 1988; Faul et al., 2009) ดังภาพที่ 1

¹ ข้อมูลรายได้ และมูลค่าเงินกู้ในงานศึกษานี้ได้ปรับราคาให้เป็นราคาคงที่ปี พ.ศ. 2566 โดยใช้ดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไป โดยมีอัตราการเติบโตของราคาเฉลี่ยประมาณร้อยละ 12

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

ภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์หาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิเคราะห์การถดถอย

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติเบื้องต้นในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความถี่ ขณะที่การศึกษานี้ในการหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้มีมของครัวเรือนใช้แบบจำลองถดถอยเชิงเส้นแบบนัยทั่วไป (Generalized Linear Model: GLMs) ซึ่งจะประมาณค่าผ่านวิธีภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation) โดยกำหนดให้แบบจำลองมีฟังก์ชันเชื่อมโยงที่กระจายตัวในรูปแบบทวินาม (Binomial Distribution) และมีองค์ประกอบเชิงระบบในรูปแบบโลจิสติกส์ (Logistic Distribution) โดยโครงสร้างของแบบจำลองในการศึกษาสามารถแสดงในรูปแบบฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์ได้ ดังนี้

$$\text{logit}\{E[\eta_i]\} = g(\omega), \quad \eta_i \sim \text{Bernoulli}$$

โดยที่

$$g(\omega) = \lambda = \alpha_o + \sum_{i=1}^k \theta_i X_i + \varepsilon_i$$

เมื่อ

η_i	แทน	การกู้เงินของครัวเรือน
	เมื่อ	1 แทน มีการกู้เงิน
		0 แทน ไม่มีการกู้เงิน
$g(\omega)$	แทน	ฟังก์ชันเชื่อมโยง ในที่นี้คือฟังก์ชันโลจิสติกส์ (Logistic function)
λ	แทน	ส่วนประกอบเชิงระบบ หรือ ผลรวมเชิงเส้นของตัวแปรทำนาย
α_o	แทน	ค่าคงที่ในแบบจำลอง
X_i	แทน	เวกเตอร์ของตัวแปรทำนาย
	เมื่อ	$i = 1$ แทน ฐานะของครัวเรือนที่ยากจน
		$i = 2$ แทน เพศของหัวหน้าครอบครัว (ชาย)

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

- $i = 3$ แทน รายได้ครัวเรือน (บาทต่อเดือน)
- $i = 4$ แทน อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)
- $i = 5$ แทน จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา (ปี)
- $i = 6$ แทน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)
- $i = 7$ แทน จำนวนสมาชิกที่ทำงาน (คน)
- $i = 8$ แทน การเข้าถึงเงินกู้ฉุกเฉิน
- $i = 9$ แทน การเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน (เป็น)

θ_i แทน ค่าพารามิเตอร์ที่ได้จากการประมาณ

ε_i แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของแบบจำลอง

สำหรับการกำหนดตัวแบบที่เหมาะสม (Goodness of Fit) จะถูกพิจารณาจากค่า deviance ซึ่งสะท้อนถึงค่าความแปรปรวนภายในแบบจำลอง และค่า Person Residual ซึ่งสะท้อนถึงค่าส่วนเหลือของแบบจำลองจะต้องมีค่าใกล้เคียงหรือเท่ากับค่า Scale Parameter ซึ่งเป็นค่าถ่วงน้ำหนักพารามิเตอร์ภายใต้การประมาณค่าแบบ Generalized Least Squared ในที่นี้ ค่า Scale Parameter จะมีค่าเท่ากับ 1 เพื่อสะท้อนว่าค่าพารามิเตอร์ในอุดมคติจะไม่มีคุณสมบัติเอนเดียง (Unbiased Estimator) (พงษ์เดช สารการ และ ฎลกร จำปาหวาย, 2563)

โดยแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาจะถูกแบ่งการประมาณค่าออกเป็น 3 กรณี ได้แก่ 1) ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา 2) กลุ่มตัวอย่างเฉพาะครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรและ 3) กลุ่มตัวอย่างเฉพาะครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นเกษตรกร เพื่อควบคุมอิทธิพลของข้อจำกัดทางด้านรายได้ต่อการกู้เงิน ตลอดจนบรรเทาปัญหาความสัมพันธ์ภายใน (Endogeneity) ซึ่งในทุกกรณีที่ทำการประมาณค่าจะถูกควบคุมอิทธิพลเชิงพื้นที่ด้วยการทดสอบความคงทน (Robustness) ของค่าความคลาดเคลื่อนจากการประมาณค่าด้วยพื้นที่ที่ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจ (Cluster Robust) ทั้งนี้ เพื่อบรรเทาอิทธิพลแฝงเชิงพื้นที่ส่งผลกระทบต่อค่าพารามิเตอร์ที่ประมาณได้ และทุกแบบจำลองที่ประมาณค่าได้ถูกตรวจสอบแล้วว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity โดยการศึกษาจะใช้ค่า Akaike Information Criterion (AIC) เป็นเกณฑ์ในการเลือกแบบจำลอง ซึ่งค่าดังกล่าวเป็นค่าการประมาณความคลาดเคลื่อนของแบบจำลองที่ใช้ โดยแบบจำลองที่เลือกจะเป็นแบบจำลองที่มีค่าดังกล่าวต่ำสุด

4. ผลการศึกษา และการอภิปรายผลการศึกษา

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล (ตารางที่ 1) ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 256 ราย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีเพศหญิง (ร้อยละ 67.2) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 32.8) และประมาณร้อยละ 74.6 มีสถานภาพสมรสแล้ว ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 43.8) และครัวเรือนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.6) มีการกู้ยืมเงิน และมีเพียงประมาณ 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 25.4) ที่ไม่มีหนี้สิน นอกจากนี้ เมื่อสอบถามว่ามีการซื้อสลากกินแบ่งหรือหวยใต้ดินในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาหรือไม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73) มีการซื้อสลากกินแบ่ง

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

หรือห่วยไต่ดิน (คำถามนี้นักวิจัยมีข้อสันนิษฐานว่า ผู้ที่ซื้อสลากกินแบ่งหรือห่วยไต่ดิน น่าจะเป็นผู้ที่กล้าเสี่ยง (Risk Lovers) เทียบกับคนที่ไม่ได้ซื้อ และน่าจะมีแนวโน้มที่จะกู้เงินมากกว่าคนที่ไม่กล้าเสี่ยง)

นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุเฉลี่ยประมาณ 52 ปี (ตารางที่ 2) และส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 (ค่าเฉลี่ยจำนวนปีที่รับการศึกษาประมาณ 7.2 ปี) ซึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 5 คน โดยมีสมาชิกที่มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 3 คนต่อครัวเรือน และมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 26,966 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน

ตารางที่ 1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	84	32.8
- หญิง	172	67.2
สถานภาพสมรส		
- โสด	27	10.5
- แต่งงานแล้ว	191	74.6
- หย่าร้าง/หม้าย	38	14.8
อาชีพ		
- เกษตรกร	112	43.8
- รับจ้างแกะสลักไม้	55	21.5
- รับจ้างทั่วไป	40	15.6
- รับราชการ/พนักงานของรัฐ	21	8.2
- พนักงานรัฐวิสาหกิจ	1	0.4
- เจ้าของธุรกิจรายย่อย เช่น เจ้าของร้านขายของชำ เป็นต้น	19	7.4
- นักศึกษา/เกษียณ/แม่บ้าน	8	3.1
ในขณะนี้ คุณมีการกู้ยืมเงินหรือไม่		
- ไม่มี	65	25.4
- มี	191	74.6
คุณซื้อสลากกินแบ่ง/ห่วยไต่ดินในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาหรือไม่		
- ไม่ได้ซื้อ	69	27.0
- ซื้อ	187	73.0

ที่มา: จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	Std. Dev.
อายุ (ปี)	20	84	52	11.5
ระดับการศึกษา (ปี)	2	18	7.2	3.9
รายได้ครัวเรือน (บาทต่อเดือน)	560	204,500	26,966	22,380
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด (ราย)	1	13	4.5	1.9
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงาน (ราย)	1	7	2.8	1.3
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้ (ราย)	0	7	1.7	1.3

หมายเหตุ: จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 256 ราย**ที่มา:** จากการเก็บรวบรวมของผู้วิจัย

นอกจากนี้ มูลค่าเงินกู้เฉลี่ยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 88,707 บาทต่อครัวเรือน โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีการกู้จากแหล่งเงินกู้มากกว่า 1 แหล่ง (ตารางที่ 3) ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินกู้ที่มีการกู้มากที่สุด (ร้อยละ 47.7) แสดงให้เห็นถึงว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของครัวเรือนในชนบท รองลงมาคือ ธนาคารพาณิชย์ (ร้อยละ 39.7) และแหล่งเงินกู้อื่น ได้แก่ สหกรณ์ (ร้อยละ 5) กองทุนออมทรัพย์ (ร้อยละ 2.3) และการกู้ธนาคาร (ร้อยละ 2.3) และเมื่อสอบถามถึงวัตถุประสงค์ในการกู้เงิน ครัวเรือนส่วนใหญ่กู้เงินเพื่อการลงทุน (ร้อยละ 55.4) เช่น เกษตรกรกู้เงินเพื่อลงทุนทำการเกษตร เป็นต้น และรองลงมาคือการกู้เพื่อซื้อบ้านหรือซื้อรถยนต์ (ร้อยละ 25.2) และที่น่าสนใจคือ มีประมาณร้อยละ 2.7 ที่กู้เพื่อใช้หนี้ซึ่งแสดงถึงความเปราะบางของกลุ่มผู้มีรายได้ แต่ยังคงถือว่าเป็นสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับมูลค่าเงินกู้ทั้งหมด

ตารางที่ 3 มูลค่าเงินกู้จำแนกตามแหล่งเงินกู้ และวัตถุประสงค์ในการกู้เงิน

แหล่งเงินกู้	เงินกู้รวมของครัวเรือน			จำนวนสัญญาเงินกู้*
	ค่าเฉลี่ย (บาทต่อ ครัวเรือน)	ค่าต่ำสุด (บาทต่อ ครัวเรือน)	ค่าสูงสุด (บาทต่อ ครัวเรือน)	
แหล่งเงินกู้				
ธนาคารพาณิชย์	151,802	5,000	2,200,000	101 (ร้อยละ 39.2)
กองทุนออมทรัพย์	55,000	30,000	130,000	6 (ร้อยละ 2.3)
กองทุนหมู่บ้าน	73,613	4,000	720,000	124 (ร้อยละ 48.1)
สหกรณ์	203,692	30,000	720,000	13 (ร้อยละ 5.0)
กองทุนสวัสดิการชุมชน	95,400	4,000	174,000	5 (ร้อยละ 1.9)

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

แหล่งเงินทุน	เงินกู้รวมของครัวเรือน			
	ค่าเฉลี่ย (บาทต่อ ครัวเรือน)	ค่าต่ำสุด (บาทต่อ ครัวเรือน)	ค่าสูงสุด (บาทต่อ ครัวเรือน)	จำนวนสัญญา เงินกู้*
เงินกู้นอกระบบ	115,000	13,000	327,000	6 (ร้อยละ 2.3)
อื่นๆ เช่น บริษัทประกันภัย เป็นต้น	24,667	14,000	40,000	3 (ร้อยละ 1.2)
รวม	88,707	5,000	2,200,000	37 (ร้อยละ 100)
วัตถุประสงค์ในการกู้เงิน				
เพื่อการลงทุน เช่น การทำเกษตร เป็นต้น	170,564	5,600	2,472,000	143 (ร้อยละ 55.4)
เพื่อการศึกษา	61,798	33,700	146,000	20 (ร้อยละ 7.8)
เพื่อซื้อบ้าน/รถยนต์	82,711	4,500	809,000	65 (ร้อยละ 25.2)
เพื่อใช้จ่ายประจำวัน	228,867	33,700	809,000	23 (ร้อยละ 8.9)
เพื่อใช้หนี้	107,191	4,500	195,500	7 (ร้อยละ 2.7)

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: * ผู้ตอบแบบสอบถามในบางรายกู้มากกว่า 1 สัญญาเงินกู้

เมื่อสอบถามถึงการมีหนี้ชำระเงินกู้ในรอบปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 4) พบว่า มีผู้ตอบสอบถามที่รายงานว่ามีหนี้ชำระเพียงร้อยละ 14 จากจำนวนสัญญาเงินกู้ทั้งหมด 192 สัญญา โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59.3) เป็นการมีหนี้ชำระเพียงครั้งเดียว และประมาณร้อยละ 25.9 เป็นการมีหนี้ชำระ 2 ครั้ง ขณะที่ครัวเรือนส่วนใหญ่ถือสัญญาเงินกู้เพียง 1 ฉบับ (ร้อยละ 65.6) และมีครัวเรือนประมาณร้อยละ 31.3 ที่มีสัญญาเกินกว่า 2 ฉบับ และมีเพียงร้อยละ 3.1 ที่ถือสัญญาเงินกู้ 3 ฉบับ

ตารางที่ 4 ขนาดของเงินกู้ตามจำนวนครั้งที่ผิดนัดชำระหนี้ และจำนวนสัญญาเงินกู้

ประเด็น	เงินกู้รวมของครัวเรือน			จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม*
	ค่าเฉลี่ย (บาท)	ค่าต่ำสุด (บาท)	ค่าสูงสุด (บาท)	
จำนวนครั้งที่ผิดนัดชำระหนี้เงินกู้				
1	130,197	16,800	674,000	16 (59.3%)
2	254,415	5,600	1,123,000	7 (25.9%)
3	86,517	4,500	168,000	2 (7.4%)
4	170,787	146,000	195,000	2 (7.4%)

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

ประเด็น	เงินกู้รวมของครัวเรือน			จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม*
	ค่าเฉลี่ย (บาท)	ค่าต่ำสุด (บาท)	ค่าสูงสุด (บาท)	
จำนวนสัญญาเงินกู้				
1 สัญญาเงินกู้	102,791	4,500	2,472,000	126 (65.6%)
2 สัญญาเงินกู้	138,483	14,600	809,000	60 (31.3%)
3 สัญญาเงินกู้	243,071	131,500	367,500	6 (3.1%)

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: * ผู้ตอบแบบสอบถามในบางรายกู้มากกว่า 1 สัญญาเงินกู้

4.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกู้เงินของครัวเรือน

ผลการศึกษากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกู้เงินของครัวเรือน (ตารางที่ 6) พบว่าทุกแบบจำลองที่ประมาณค่าได้นั้นอยู่บนหลักของการเป็นตัวแบบที่เหมาะสม ซึ่งค่าดัชนี Goodness of Fit อยู่บนช่วงที่เหมาะสมทุกประการ จึงถือได้ว่าผลลัพธ์ที่ประมาณค่าได้นั้นมีความเหมาะสมภายใต้สมมติฐานการกระจายตัวของข้อมูลที่กำหนดไว้ โดยผลการประมาณค่าด้วยแบบจำลองในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านรายได้ครัวเรือน จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเข้าถึงแหล่งเงินกู้ฉุกเฉิน และการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านนั้น มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการกู้เงินของครัวเรือนในพื้นที่ชนบท เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละปัจจัย พบว่ารายได้ครัวเรือนที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจกู้เงินน้อยกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ โดยเมื่อรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้โอกาสในการกู้เงินลดลงประมาณร้อยละ 8 ($p < 0.01$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีรายได้สูงย่อมมีความจำเป็นในการกู้ยืมเงินน้อยกว่าครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับ Tulayasathien et al. (2015) ที่พบว่า ครัวเรือนที่ยังมีรายได้สูงยังมีการกู้เงินลดลงอันน่าจะเกิดจากมีแหล่งรายได้ที่มากกว่าครัวเรือนรายได้น้อย ขณะที่ ครัวเรือนที่มีความรู้สูงมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจกู้เงินเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 13.7 ($p < 0.01$) อาจเป็นเพราะครัวเรือนกลุ่มนี้รู้ถึงช่องทางในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้มากกว่า ขณะที่ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากมีแนวโน้มจะกู้มากขึ้นประมาณร้อยละ 9.9 ($p < 0.01$) ซึ่งสะท้อนถึงภาระทางการเงินที่เพิ่มขึ้นเมื่อจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การเข้าถึงแหล่งเงินกู้ที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะกู้เพิ่มขึ้น ได้แก่ การที่ครัวเรือนสามารถการเข้าถึงเงินกู้ฉุกเฉินมีแนวโน้มที่จะกู้เงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 37.6 ($p < 0.1$) และการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีแนวโน้มที่จะกู้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30.7 ($p < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Fongthong and Suriya (2014) ที่พบว่า ครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนยิ่งมากมีแนวโน้มจะกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านมากขึ้นเช่นกัน

ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครัวเรือนเกษตรกร และครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกร พบว่า ปัจจัยที่มีส่งผลต่อการกู้เงินนั้นมีตัวแปรที่ส่งผลต่อการกู้เงินมีทั้งที่เหมือนกัน และต่างกัน กล่าวคือ ปัจจัยที่ยังส่งผลต่อการกู้เงิน

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

ทั้งกลุ่มครัวเรือนเกษตรกร และกลุ่มครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกร ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทั้งในส่วนของการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ฉุกเฉิน และการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยครัวเรือนเกษตรกรที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ฉุกเฉินมีแนวโน้มที่จะกู้เพิ่มขึ้นประมาณ 17.3 ($p < 0.01$) และครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะกู้เงินเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 66.5 สำหรับครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกร ($p < 0.01$) อีกทั้งการได้รับการศึกษาส่งผลให้ครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะกู้เพิ่มขึ้นทั้งในกลุ่มครัวเรือนเกษตรกร ($p < 0.01$) และกลุ่มครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกร ($p\text{-value} < 0.01$)

ขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกู้เงินของครัวเรือนที่แตกต่างกันระหว่าง 2 กลุ่มนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้ กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่มีฐานะยากจน ($p < 0.01$) และมีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย ($p < 0.01$) มีแนวโน้มที่จะกุน้อยลง ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีฐานะยากจนมีโอกาสที่จะการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ยากกว่า ขณะที่ครัวเรือนเกษตรกรที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายอาจหารายได้ได้สูงกว่าโดยเปรียบเทียบโดยไม่มีความจำเป็นมากนักในการกู้เงิน อย่างไรก็ตาม ปัจจัย 2 ปัจจัยดังกล่าวกลับไม่ส่งผลต่อการกู้เงินของครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกร พบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะกู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 24.7 ($p < 0.01$) ซึ่งอาจเป็นเพราะการมีรายได้สูงย่อมหมายถึงฐานะความกินดีอยู่ดีที่สูงขึ้นนำมาซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกร อีกทั้งโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ น่าจะมากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้น้อยจึงส่งผลให้ครัวเรือนกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะกู้เพิ่มขึ้น และการมีสมาชิกครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นของครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกรส่งผลให้มีแนวโน้มที่จะกู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 31 ($p < 0.01$) ซึ่งสะท้อนถึงภาวะของครัวเรือนที่น่าจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น และนำไปสู่การกู้เงินที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนในกลุ่มนี้เมื่อมีจำนวนสมาชิกที่ทำงานเพิ่มขึ้น (หรือมีจำนวนสมาชิกที่เป็นภาวะพึ่งพิงลดลง) ส่งผลให้มีแนวโน้มที่จะกู้ลดลงประมาณร้อยละ 33.3 ($p < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chotewattanakul et al. (2019) ที่พบว่า สัดส่วนจำนวนสมาชิกที่เป็นภาวะพึ่งพิงที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อการมีหนี้เกินตัวของครัวเรือนเพิ่มขึ้น

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

ตารางที่ 6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกู้เงินของครัวเรือนในพื้นที่ชนบท

	กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด			ลักษณะครัวเรือน								
				ไม่ใช่เกษตรกร			เกษตรกร					
	Coef.	SEE.	Margins	Coef.	SEE.	Margins	Coef.	SEE.	Margins			
ตัวแปรหุ่นของฐานะของครัวเรือน												
ยากจน (ยากจน=1)	-0.073	0.124	-0.011	0.127	0.652	0.021	-0.604	0.008	-0.079	***		
เพศของหัวหน้าครอบครัว												
(ชาย=1)	-0.209	0.218	-0.032	-0.337	0.335	-0.055	-0.590	0.093	-0.077	***		
รายได้ครัวเรือนต่อเดือน (บาท)	-0.528	0.181	-0.082	***	1.510	0.126	0.247	***	-4.616	6.197	-0.602	
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)	0.550	0.364	0.085		-0.111	0.110	-0.018		0.655	0.492	0.085	
จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา (ปี)	0.884	0.289	0.137	***	0.946	0.264	0.155	***	0.995	0.092	0.130	***
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)	0.640	0.133	0.099	***	1.898	0.597	0.310	***	-0.877	1.673	-0.114	
จำนวนสมาชิกที่ทำงาน (คน)	-0.392	1.228	-0.061		-2.037	0.666	-0.333	***	1.694	1.670	0.221	
ตัวแปรหุ่นของการเข้าถึงเงินกู้												
ฉุกเฉิน (เข้าถึง=1)	2.419	1.275	0.376	*	4.070	0.787	0.665	***	1.324	0.284	0.173	***
ตัวแปรหุ่นของการเป็นสมาชิก												
กองทุนหมู่บ้าน (เป็น=1)	1.975	0.350	0.307	***	2.241	0.178	0.366	***	2.047	0.366	0.267	***
ค่าคงที่	-1.094	0.459		**	-1.624	0.061		***	0.060	0.442		
จำนวนตัวอย่าง (observations)	256			144			112					
Scale parameter	1.000			1.000			1.000					
Deviance	0.970			1.006			0.842					
Pearson residual	1.007			1.105			1.042					
Overidentification (Prob.)	0.145			0.022			0.276					
Akaike Information Criteria												
(AIC)	0.974			1.013			0.852					
Cluster Robust by Areas	Yes			Yes			Yes					

หมายเหตุ: 1. *** หมายถึง $p < 0.01$ ** หมายถึง $p < 0.05$ และ * หมายถึง $p < 0.10$

2. Coef. หมายถึงค่าสัมประสิทธิ์ SEE. หมายถึง Standard Error of Estimate และ Margins หมายถึง Marginal Effect

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

การที่ครัวเรือนมีหนี้ในระดับสูงนอกจากจะเป็นปัญหาในระดับครัวเรือนแล้ว แต่ยังส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางการเงินของประเทศในระยะยาว โดยในปี พ.ศ. 2566 หนี้ครัวเรือนยังคงอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 91.3) โดยระดับการก่อหนี้ที่ยั่งยืนไม่ควรเกินร้อยละ 80 (ธนาคารแห่งประเทศไทย 2567) อีกทั้ง สัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-productive Loan) คนไทยในปี พ.ศ. 2567 มีค่ากว่าร้อยละ 95 (ทรรดิน กลิ่นถนอม, 2567) อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะการหาทางแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย การทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการกู้ยืมหรือการก่อหนี้ของครัวเรือนจึงมีความจำเป็น การศึกษานี้ทำการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรม และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้เงินของครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ปัจจัยเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ รายได้ครัวเรือน ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ส่งผลที่ทำให้ครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะกู้เงินเพิ่มขึ้น แต่เมื่อพิจารณาแยกกลุ่มครัวเรือนเกษตรกร และกลุ่มครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกรกลับพบว่า รายได้ครัวเรือน และจำนวนสมาชิกที่ทำงานของกลุ่มเกษตรกรไม่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจกู้เงินของครัวเรือน และกลุ่มเกษตรกรที่ยากจนมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจกู้เงินลดลงอย่างมีนัยสำคัญ แต่ครัวเรือนยากจนในกลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกรกลับไม่มีผลต่อการตัดสินใจกู้เงิน ขณะที่การรายได้ครัวเรือนในครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกรเพิ่มขึ้นส่งผลให้มีแนวโน้มกู้เงินเพิ่มขึ้นแต่การมีจำนวนคนทำงานเพิ่มขึ้นส่งผลให้ครัวเรือนมีแนวโน้มกู้เงินลดลง แต่การมีแหล่งของการเข้าถึงเงินกู้ที่เพิ่มขึ้น (เช่น เงินกู้ฉุกเฉิน และกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น) ส่งผลกระทบต่อการใช้เงินที่เพิ่มขึ้นของทั้งกลุ่มที่เป็นเกษตรกร และกลุ่มครัวเรือนที่ไม่ใช่เกษตรกร ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ต่างกันของกลุ่มครัวเรือนที่ต่างกัน ดังนั้นการพิจารณาที่ไม่ได้แยกแยะกลุ่มที่มีลักษณะรายได้ที่ต่างกันอาจส่งสัญญาณบิดเบือนได้ นอกจากนี้ผลการศึกษานี้ในขณะนี้ยังไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่า การตัดสินใจกู้เงินที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลกระทบต่อครัวเรือน แต่ที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมคือการผิดชำระหนี้เงินกู้ของครัวเรือน เนื่องจากข้อมูลการผิดนัดชำระของผลการศึกษาไม่เพียงพอที่จะใช้วิเคราะห์ในเชิงพหุคูณได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปนี้การศึกษาค่าผิดนัดชำระหนี้ของครัวเรือนควบคู่กับการศึกษาการตัดสินใจของครัวเรือนที่แยกแยะลักษณะของการได้มาของรายได้ที่แตกต่างกันน่าจะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการตัดสินใจกู้เงิน และการผิดนัดชำระหนี้ของครัวเรือนมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย และศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ ที่ให้โอกาสผู้เขียนได้ทำงานในโครงการนี้ อีกทั้งผู้ช่วยนักวิจัยที่ช่วยดำเนินการในการเก็บแบบสอบถาม ตลอดจนผู้ตอบแบบสอบถามทุกรายที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

เอกสารอ้างอิง

- ทรรศิน กลิ่นถนอม. (2567). **หนี้ครัวเรือน และความเสี่ยงของเศรษฐกิจไทย. รายงานวิจัยกรุงศรี เดือนพฤษภาคม 2567.** สืบค้น ตุลาคม 18, 2567 จาก https://www.krungsri.com/getmedia/022e5984-6554-4ec6-bf31-8f6ea7cc3c77/RI_Household_Debt_240516_TH.pdf.aspx
- ธนาคารแห่งประเทศไทย (2567). **สรุปภาพรวมธนาคารพาณิชย์ ไตรมาส 1 ปี 2567.** สืบค้น ตุลาคม 18, 2567 จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/news-and-media/news/2024/news-th-20240521.pdf>
- พงษ์ระพี อากาศกรม, ม.ล. และคณะ. (2554). **บทบาทของระบบการเงินระดับฐานรากในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน.** รายงานฉบับสมบูรณ์. เสนอต่อ สำนักนโยบายระบบการเงินและสถาบันการเงิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. กรุงเทพมหานคร.
- พงษ์เดช สารการ และ ภูถกร จำปาหวาย. (2563). **ความครอบคลุมและยืดหยุ่น: ประเด็นที่ควรถูกพิจารณาสำหรับกรวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตัวแบบเชิงเส้นน้อยทั่วไปในงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ.** วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและการสาธารณสุขชุมชน, 3(2), 144-158.
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยและหอการค้าไทย (2567). **ผลสำรวจภาวะหนี้ครัวเรือนไทย 2567. ฝายนโยบายยุทธศาสตร์หอการค้าไทย.** สืบค้น ตุลาคม 18, 2567 จาก https://cebft.utcc.ac.th/upload/poll_file/file_th_188d10y2024.pdf
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558). **รายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือน พ.ศ. 2558 ระดับจังหวัด.** สำนักงานสถิติพยากรณ์สำนักงานสถิติแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร. สืบค้น มีนาคม 25, 2568 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/ebook/2023/20230506220937_34345.pdf
- Bank of Thailand (2023). Sustainable Solutions to Thailand's Household Debt Problems. BOT Directional Paper on Financial Landscape.
- Chotewattanukul, P., Sharpe, K., and Chand, S. (2019). The drivers of household indebtedness: Evidence from Thailand. Southeast Asian Journal of Economics 7(1): 1-40.
- Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Debelle, G. (2004). Macroeconomic implications of rising household debt. Working Paper No. 153. Basel: Bank for International Settlements.
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A.-G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. Behavior Research Methods, 41, 1149-1160.
- Fongthong, S. and Suriya, K. (2014). Determinants of borrowers of the village and urban community fund in Thailand. CMUJ of Social Science and Humanities. 1(1): 21-37.
- Jumpanoit, P. and Wanasilp, W. (2022). The Determinants of Thai Household Debt: A Macro-level Study. Journal of Demography 38(2): 70- 83.
- Pinitjitsamut, P. and Suwanprasert, W. (2022). Informal loans in Thailand: Stylized facts and empirical analysis. Discussion paper no. 173. Puey Ungphakorn Institute for Economic Research.

ปีที่ 16 ฉบับที่ 31 มกราคม - มิถุนายน 2568

Tulayasathien, S., Kamlike, J., Wongchiwat, P., Srikam, P., Pattarasangthai, T., Chombannpraw, N., and Rittiprasart, S. (2015). Modeling micro-simulation to study the role of household debt concerning the income inequality of Thailand. Fiscal Policy Office.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2022). World Population Prospects 2022: Summary of Results. UN DESA/POP/2022/TR/NO. 3. Retrieved October 18, 2024 from https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022_summary_of_results.pdf